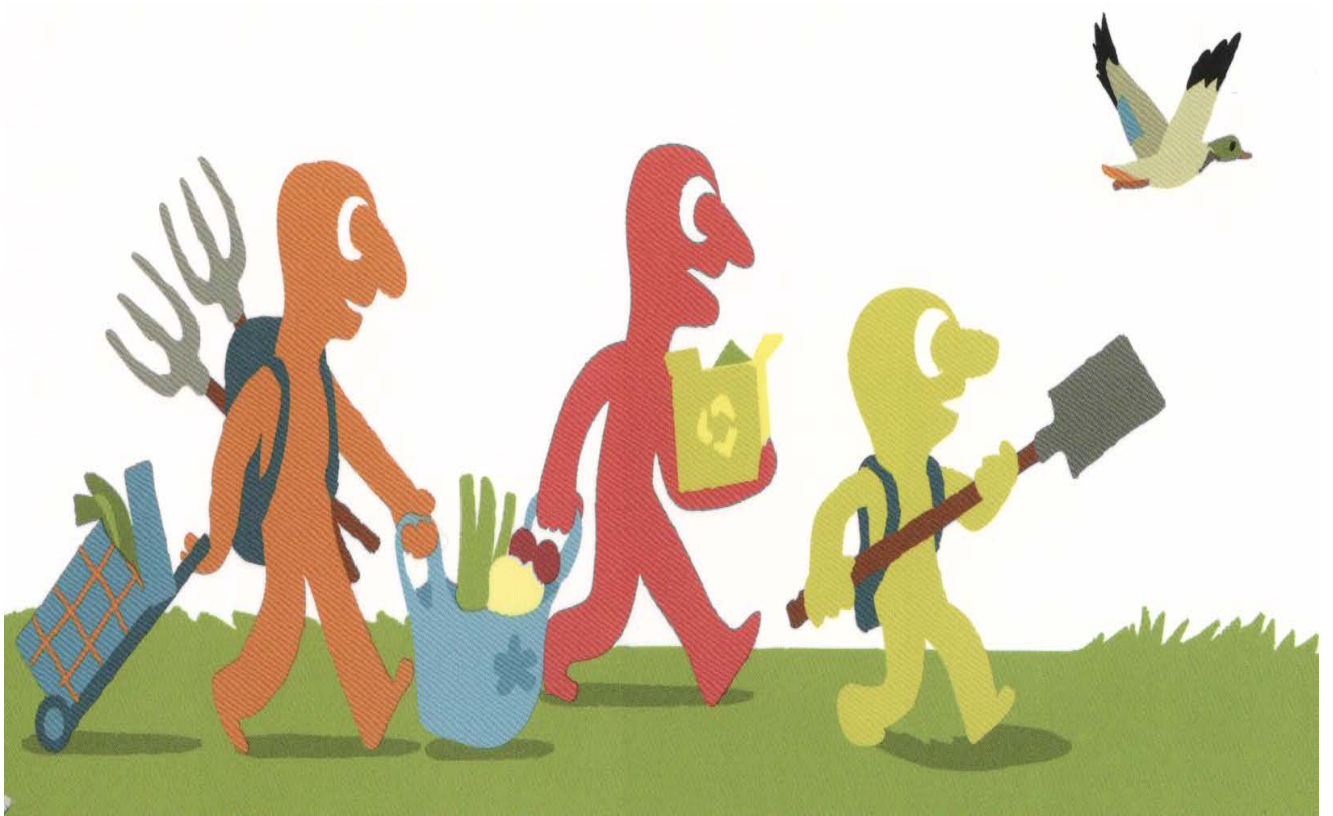

52 кроки до біорізноманіття

ПЕРЕДМОВА

52 кроки до біорізноманіття

Біорізноманіття - одна з найважливіших екологічних цілей планети Земля на початку XXI століття. Як активний учасник міжнародних процесів в сфері енергетики та екології, група GDF SUEZ вважає своїм обов'язком працювати над досягненням цієї мети. Тому, в рамках Міжнародного року біорізноманіття, група GDF SUEZ спільно з Королівським інститутом природничих наук Бельгії (IRScNB) і бельгійською Державною федеральною службою охорони здоров'я, продовольчої безпеки та навколишнього середовища розробила програму «52 кроки до біорізноманіття».

Заходи, викладені в цьому документі, включені Європейською комісією в інформаційну компанію «Ми всі в одному човні» і будуть представлені на 10-й Конференції Сторін, що підписали Конвенцію про біологічне різноманіття, в місті Нагоя.

Ця праця містить цікаві, креативні та інформативні рекомендації, які надихнуть вас на нові зусилля для збереження біорізноманіття. Ці заходи часто дуже прості, і вже їх було б досить для ефективного захисту природних багатств.

ЩО ТАКЕ БІОРІЗНОМАНІТТЯ?

Біорізноманіття або біологічне різноманіття-це:

- різноманітність видів, що населяють планету Земля (тварин, рослин, грибів, водоростей, бактерій, вірусів і т.д.);
- різноманітність представників одного виду за розміром, формою, кольором і т.д. (генетична різноманітність);
- різноманітність екосистем, тобто різних середовищ існування (боліт, лісів, коралових рифів і т.д.), видів, що мешкають там, а також способів їх взаємодії.

Іншими словами, біорізноманіття можна побачити скрізь навколо нас, і ми самі є його частиною. Біорізноманіття складно визначити кількісно, оскільки існує безліч мікроскопічних організмів і видів, що живуть приховано або просто ще не відкритих. На сьогоднішній день в світі зареєстровано приблизно 1,9 млн. видів живих істот, але це лише верхівка айсберга.

У ЧОМУ ВАЖЛИВІСТЬ БІОРІЗНОМАНІТТЯ?

Біорізноманіття - результат 3,8 мільярдів років еволюції, і воно необхідне нам для виживання. Харчування, будівельні, ізоляційні та декоративні матеріали, натуральні текстильні волокна, активні складові багатьох ліків, запилення, очищення повітря, води і ґрунтів, обмеження повеней ... Біорізноманіття – це безліч продуктів і послуг, без яких життя на планеті Земля в звичному нам вигляді було б неможливе.

На жаль, ми занадто часто забуваємо про свій обов'язок перед природою.

Біорізноманіття часто сприймається як вічна і безкоштовна даність, в той час як сьогодні воно знаходиться під серйозною загрозою, що виходить від людини. Повне або часткове руйнування місця існування, численні забруднення, надлишкове мисливство та рибальство, надмірна експлуатація земель і лісів, перевиробництво парникових газів: все це тягне за собою кліматичні зміни, появу екзотичних видів життя і т.д.

52 КРОКИ ДЛЯ ЗАХИСТУ БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Захист біорізноманіття вимагає участі всіх, тим більше, що він всім доступний. Кожен з нас може допомогти на своєму рівні, і при цьому необов'язково кардинально змінювати спосіб життя. Для цього кожен день необхідно робити кілька простих речей: їсти місцеві та сезонні продукти, економити воду, робити з побутового сміття компост, більше дізнаватися про ті види тварин і рослин, які нас оточують.

Ми пропонуємо вам 52 кроки, по одному на кожний тиждень року. Це дії з різних категорій: можна, наприклад, взяти безпосередню участь в яких-небудь заходах, або проявити громадянську ініціативу, або дотримуватися наших порад для садівників і огородників.

Беріться за справу самі, діліться знаннями з оточуючими і подумайте про те, як ще можна допомогти природі.

Приємного читання!

Початковий варіант цієї праці був опублікований в 2009 р. під назвою «366 кроків до біорізноманіття» (в нідерландському варіанті «366 tips voor de biodiversiteit»). Ця книга була задумана інститутом IRScNB в рамках Міжнародного року біорізноманіття 2010.

© 2009 Королівський інститут природничих наук Бельгії

1-Й ТИЖДЕНЬ

Я ПІДТРИМУЮ ПРИРОДОЗАХИСНІ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Основне завдання цих організацій – перешкоджати деградації біорізноманіття та за необхідності зберігати або відновлювати рівновагу різних біотопів, які перебувають під охороною (лісів, річок, ставків, парків, міських садів і т.д.) з урахуванням діяльності людини.

Чим займаються такі організації? Вони відстежують стан видів, організовують природні заповідники і керують ними, відновлюють рідкісні середовища існування, організовують конференції, ознайомлювальні екскурсії, компанії із залучення громадської уваги до різних

проблем, цільові акції (наприклад, операції з порятунку жаб) і т.д.

Щоб їх підтримати, станьте членом організації, пожертвуйте кошти, купіть їх публікації та продукцію, беріть участь добровільно в їх заходах.

2-Й ТИЖДЕНЬ

ПІД ЧАС ПРОГУЛЯНОК Я НЕ ДОСТАВЛЯЮ НЕЗРУЧНОСТІ ТВАРИНАМ.

Взимку, напевно, більше, ніж в іншу пору року, необхідно за всяку ціну охороняти спокій тварин під час прогулянок на природі. Якщо ви сполошите їх з притулку, застанете зненацька в момент пошуку їжі або розбудите від зимової сплячки, вони витратять залишки сил на те, щоб втекти від вас або сховатися, і це може для них виявитися смертельним.

Тому гуляйте прокладеними доріжками і стежками, поменше шуміть і спостерігайте за тваринами, які, як і ви, вийшли трохи подихати свіжим повітрям, здалеку.

3-Й ТИЖДЕНЬ

Я СПОЖИВАЮ ТІЛЬКИ БІОПРОДУКТИ.

Використання в сільському господарстві нешкідливих технологій, вирощування місцевих культур і відмова від хімічних добрив і пестицидів дозволяє уникнути виснаження ґрунтів, обмежити забруднення ґрунтових вод і зберегти бджіл, дощових черв'яків і інших членів нашої екосистеми.

Крім того, екологічно відповідальне ведення господарства дозволяє відродити виробництво забутих місцевих продуктів, що відрізняються гарними смаковими та поживними якостями, наприклад, топінамбура, стародавніх сортів зернових, смачних яблук і т.д.

Вживати біопродукти – означає дотримуватися нової філософії глобальної екології. Купуйте місцеві та сезонні овочі і фрукти: чим менше консервантів, часу в дорозі та упаковки, тим краще.

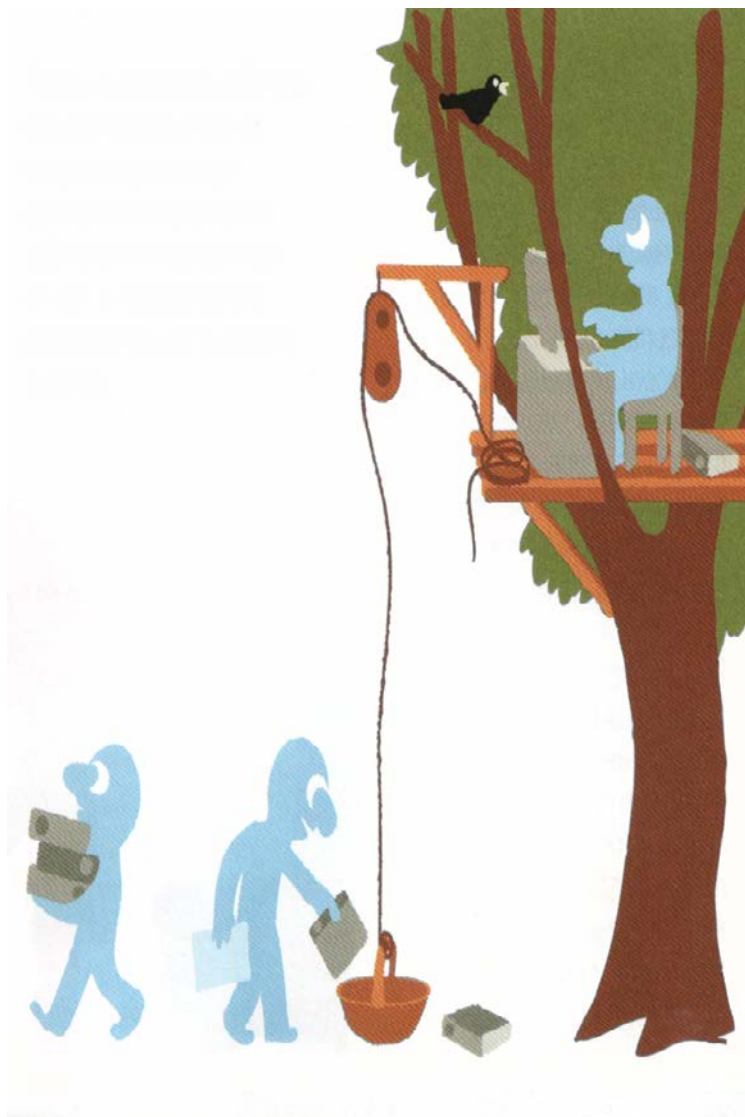
4-Й ТИЖДЕНЬ

Я НЕ ЗАБУВАЮ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ.

Чи займаєтесь перебудовою інфраструктури? Нехай вона буде оптимальним чином інтегрована в навколишню природу з місцями для пропуску тварин, водозбірників, в яких водиться фауна і квітне флора, і т.д. Бережіть дерева і по можливості сприяйте їх росту, влаштовуйте живоплоти, ставки, охороняйте незабудовані ділянки і т.п.

Для будівництва, оздоблювальних робіт та меблювання вибирайте екологічні, натуральні, довговічні матеріали, по можливості, місцевого виробництва і товари, що підлягають вторинній переробці. Обмежте споживання невідновлюваної енергії і виробництво відходів.

Так ви знизите вплив вашого підприємства на навколишнє середовище і одночасно поліпшите робочу атмосферу, ваш імідж і комерційну привабливість вашої ділянки.

5-Й ТИЖДЕНЬ

Я ЗНИЖУЮ ВИКИДИ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ.

Опалення, освітлення, транспорт, а також харчування, одяг і навіть подих: все, що ми робимо, є джерелом парникових газів, надлишок яких наражає нашу планету на небезпеку. Площа пустель збільшується, льодовики відступають, рівень моря підвищується ... Коротше кажучи, життя цілих екосистем виявляється порушеним.

Ви можете знизити викиди парникових газів, споживаючи по можливості сезонні і місцеві продукти з екомаркуванням, переміщаючись пішки, велосипедом або громадським транспортом, уникаючи марнотратних витрат.

Компенсуйте шкідливі викиди, сприяючи біорізноманіттю там, де ви живете (ставки, клумби, гнізда птахів), сприяючи роботі організацій захисників природи і підтримуючи проекти лісовідновлення.

6-Й ТИЖДЕНЬ

Я КОРИСТУЮСЬ МОБІЛЬНИМ ТЕЛЕФОНОМ ЯК МОЖНА ДОВШЕ.

Виробництво ігрових приставок, комп'ютерів і мобільних телефонів вимагає застосування різних рудних матеріалів (міді, кобальту, свинцю), попит на які постійно зростає. Їх видобуток

йде практично по всій планеті і дуже серйозно позначається на навколишньому середовищі. У Демократичній Республіці Конго, де видобувають знаменитий колумбіт-танталіт, небезпеки піддається надзвичайно різноманітна екосистема озера Ківу. Тут ведеться незаконне полювання на останні, які залишилися, особини горил, а також на слонів і окапі, м'ясо яких використовують в їжу шахтарі, відбувається масова вирубка лісів для отримання будівельної і паливної деревини та розширення рудників, ерозія та забруднення ґрунту, води і повітря, не кажучи вже про збройні конфлікти.

Подумайте про це, перш ніж змінювати телефон або ноутбук.

7-Й ТИЖДЕНЬ

Я З ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ КУПУЮ РИБУ

Блакитний тунець, тріска, лосось, морський язик, мольва: ми настійно рекомендуємо призупинити споживання цих видів риб. Надмірне рибальство, вилов риби в певний період

(часто під час розмноження) і деякі методи лову, руйнують морське дно або випадково захоплюють мальків, ставлять під загрозу відновлення їх популяції. Нехай ці види спочатку відновляться, а поки ви можете їсти інші види риб і ракоподібних, яким ніщо не загрожує. Переважно купувати улов місцевих рибалок або продукти з маркуванням MSC.

Детальніше про це маркування дивіться на сайті www.msc.org

8-Й ТИЖДЕНЬ

Я НЕ КИДАЮ СМІТТЯ НА ЗЕМЛЮ.

Викидаючи сміття будь-де, ви піддаєте навколишнє середовище небезпеці, часто катастрофічній.

Тому користуйтеся урнами і здавайте на вторинну переробку все, що можна переробити.

Деякі види сміття починають завдавати шкоди миттєво: недопалки і жувальна гумка отруюють і викликають задуху у тварин, які їх ковтають, в пляшки потрапляють і не можуть з них вибратися невеликі ссавці і земноводні, розбите скло може поранити великих тварин або, послуживши лупою, викликати пожежу.

Інші види сміття викликають довгострокові наслідки: пластмаса розкладається століттями, вивільняючи при цьому різні токсичні речовини, батарейки містять важкі метали, які проникають в ґрунт і забруднюють ґрунтові води.

9-Й ТИЖДЕНЬ

Я ПРИЙМАЮ ПРЕДСТАВНИКІВ МІСЦЕВОЇ ФАУНИ У СЕБЕ УДОМА.

Будуєте або ремонтуєте будинок? Подумайте про те, щоб зробити у себе притулки для місцевої фауни.

Дізнатися, які види тварин могли б у вас жити: кого з них ви були б готові прихистити? Зробіть необхідні пристосування: просвердліть отвір в товстих стінах (для деяких видів одиночних бджіл), зробіть отвір в стінових блоках (для летючих мишей), передбачте доступ на дах зовні (для птахів і кажанів), встановіть гнізда під дахом і балконами.

Всі переваги будуть на вашому боці: ваш сад буде максимально різноманітним, і в ньому із задоволенням будуть жити ваші гості. Так, і позбудьтеся від хімікатів (пестицидів, добрив, фарби, миючих засобів тощо).

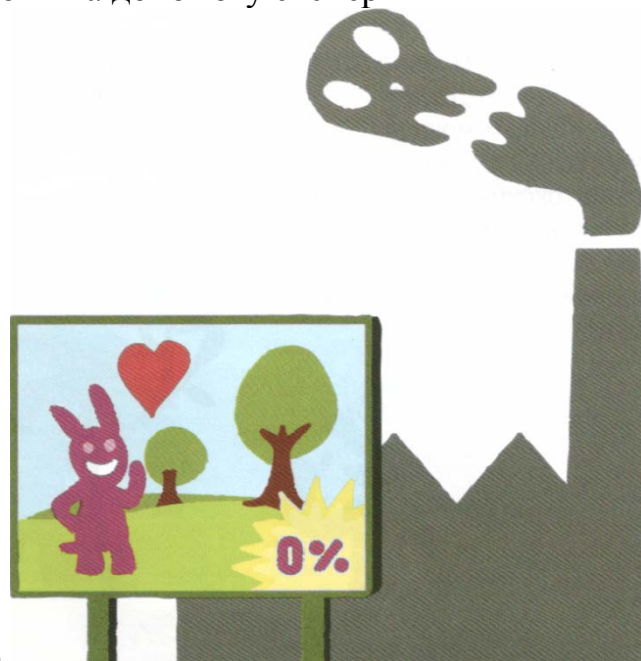
10-Й ТИЖДЕНЬ

Я З НЕДОВІРОЮ СТАВЛЮСЬ ДО «ЗЕЛЕНОГО ПІРА».

Деякі компанії, зокрема, виробники автомобілів, активно рекламують «екологічні» властивості своєї продукції, які такими абсолютно не є. Іншим необхідно зробити свій імідж більш «екологічним», оскільки їх діяльність завдає величезної шкоди біорізноманіттю (викиди парникових газів, розчищення майданчиків під нове будівництво, використання річкових вод для охолодження техніки і т.д.). Не дайте ввести себе в оману. Такі рекламні кампанії надто «екологічні», щоб бути правдою. При необхідності викривайте їх у цьому.

І боріться за те, щоб ці компанії посправжньому знизили свій негативний вплив на навколишнє середовище, наприклад, закликаючи на допомогу експертів-

екологів.

11-Й ТИЖДЕНЬ

Я КОРИСТУЮСЬ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИМИ ТОВАРАМИ ДЛЯ ДОМУ.

Навіть після очисної станції вода, яка потрапляє в річки, містить великі обсяги фосфатів, розчинників, поверхнево-активних речовин та інших хімікатів, які присутні в сучасних миючих засобах. Ці елементи, часто вельми токсичні, можуть самим негативним чином позначитися на біорізноманітті, особливо у водному середовищі, і на нашому власному здоров'ї.

Що робити? Вибирайте екологічно безпечні миючі засоби з відповідним маркуванням або, ще краще, користуйтеся стружкою господарського мила для прання, чорним рідким милом для миття підлог,

гарячим оцтом для знищення накипу, харчовою содою (з оцтом або без) для чищення посуду і раковин, звичайно, не використовуйте занадто багато миючих засобів. Краще менше, та краще!

12-Й ТИЖДЕНЬ

Я ГУЛЯЮ, СТАВЛЯЧИСЬ ДО ПРИРОДИ З ПОВАГОЮ.

Коли ви гуляєте на природі, поведіться стримано: поменше галасуйте, і, якщо хочете поспостерігати за дикими тваринами, не надягайте яскравий одяг і не користуйтеся понад міру парфумами.

Не сходьте зі стежок: так ви не злякаєте тварин і не пошкодите рослини, мохи і гриби. Якщо ви гуляєте з собакою, тримайте її на повідку і стежте за тим, щоб вона не тікала зі стежки. Зробіть так, щоб вона не гавкала і тим самим не розполохувала тварин (взагалі, якщо ви хочете побачити звірів, краще залишити вихованця вдома).

Нарешті, не кидайте сміття і не рвіть рослини, квіти, гриби і т.д.

13-Й ТИЖДЕНЬ

БІОРІЗНОМАНІТНІСТЬ В МОЇЙ ТАРІЛЦІ.

Асоціація Slow Food, яка виникла як реакція на розвиток мереж швидкого харчування та вживання нездорової їжі, довела, що, якщо розвивати смак і цікавість споживачів у сфері харчування, можна спонукати їх до заощадження біорізноманіття. Як? Дуже просто. Ви куштували суп-пюре з пастернаку, чіпси з топінамбура або ікру равликів? Введіть їх в свій раціон, і ви внесете вклад у збереження забутих сільськогосподарських культур (наприклад, коренеплодів) і видів, що знаходяться під загрозою зникнення (наприклад, осетра).

Детальніше про діяльність екогастрономічної асоціації та фонди можна дізнатися на сайті www.slowfood.com

14-Й ТИЖДЕНЬ

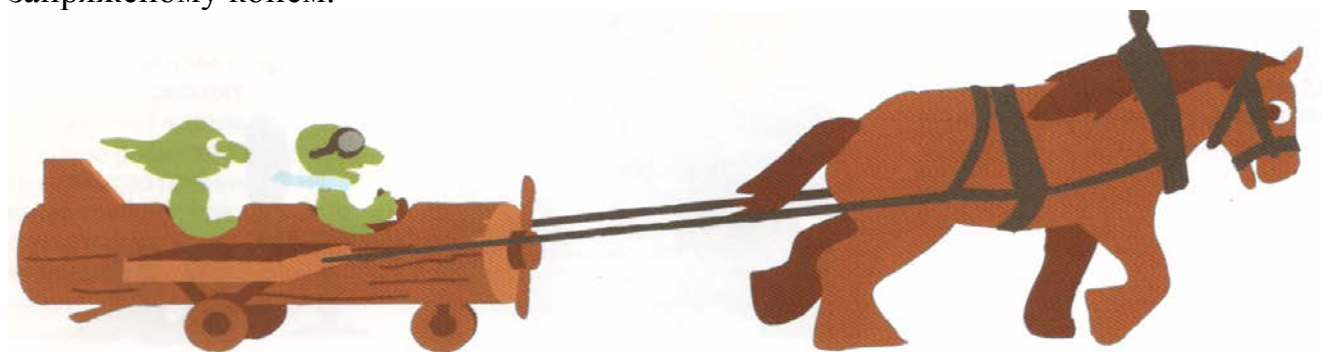
Я ОБМЕЖУЮ І КОМПЕНСУЮ ВИКИДИ CO₂ ПІД ЧАС ПОЇЗДОК.

Перебуваючи у відпустці, обмежуйте викиди парникових газів, в тому числі, добре відомого CO₂. Ходіть в походи, зупиняйтеся в кемпінгах (але тільки спеціально організованих) або займайтеся екотуризмом. Намагайтеся вибирати місця ближче і вирушайте туди велосипедом, поїздом або (чому ні?) возом, запряженому конем.

Приїхавши на місце, споживайте місцеві та сезонні продукти, поменше користуйтеся моторним транспортом і не включайте кондиціонер.

Якщо без авіаперельоту не обійтися, намагайтеся літати прямими рейсами (кожен зліт вимагає величезного обсягу палива).

Компенсуйте викиди CO₂ під час поїздки, фінансуючи проекти захисту біорізноманіття або лісовідновлення у вашому регіоні або в інших місцях.

15-Й ТИЖДЕНЬ

Я ОРГАНІЗОВУЮ КОРПОРАТИВНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ЗАХИСТУ БІОРІЗНОМАНІТТЯ.

Необхідно посилити згуртованість колективу або відпочити разом з колегами? А що якщо ви запропонуєте колективний захід для захисту біорізноманіття? Його можна організувати за місцем роботи: провести перепис тварин і рослин, що зустрічаються у вашому районі, посадити живопліт або медоносні рослини навколо паркінгу, озеленити фасад, розбити сад чи огорог на даху, виготовити гнізда та притулку для тварин і т.д.

Ви також можете взяти участь в екологічних заходах, екскурсіях по вивченню окремих видів і середовищ існування, в акціях з порятунку жаб, відвідати біоферми.

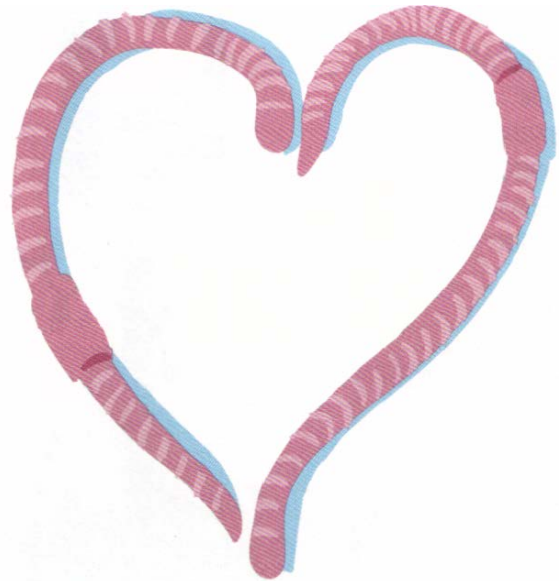
16-Й ТИЖДЕНЬ

Я ОБЕРІГАЮ ЗЕМЛЯНИХ ЧЕРВ'ЯКІВ.

Земляні черв'яки - найважливіша ланка харчового ланцюжка. Вони безперервно переробляють органічні матеріали, наприклад, опале листя та інші рослини, які розкладаються. Таким чином, вони беруть участь у виробництві якісного перегною і забезпечують родючість ґрунту, з якого виростають споживані нами фрукти та овочі.

Крім того, своїми підземними ходами черв'яки розпушують ґрунт. Це дозволяє корінню рослин нормально розвиватися, а воді - швидко проникати на потрібну глибину, де її можуть вбирати рослини. Це також обмежує утворення струмків і ерозію під час сильних дощів.

Бережіть земляних черв'яків, цих цінних помічників природи. Не використовуйте хімічні добрива та пестициди, обробляйте землю за допомогою садових вил.

17-Й ТИЖДЕНЬ

Я ПРОВОДЖУ ВІДПУСТКУ У ЕКОТЕЛІ.

Сьогодні існує безліч видів екологічного маркування готелів, кемпінгів, туристичних баз і готельних номерів, у тому числі, європейський екологічний знак. За якими критеріями присвоюють ці знаки?

Місцезнаходження та архітектура (поєднання з навколишньою природою), будівельні матеріали (екологічні, довговічні, поновлювані, що переробляються і т.д.), обмежене споживання води і енергії з невідновлюваних джерел, обмежене виробництво відходів та їх утилізація і т.д.

Навіщо це потрібно власникам? Вони роблять акцент на захисті біорізноманіття, організовуючи екологічно безпечний відпочинок, пропонуючи гостям місцеві продукти і поважаючи традиції регіону. Детальна інформація на сайті www.ecolabel-tourism.eu

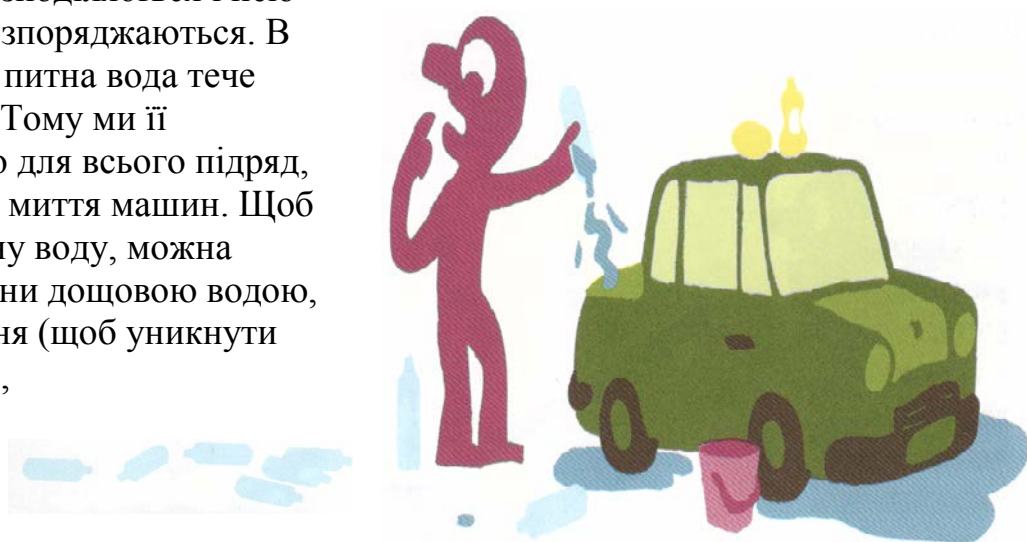

18-Й ТИЖДЕНЬ

Я СКОРОЧУЮ ВИКОРИСТАННЯ ПИТНОЇ ВОДИ.

Вода життєво необхідна для підтримання рівноваги на планеті між тими, хто на ній мешкає, - тваринами і рослинами. Води достатньо для всіх, але, на жаль, вона неефективно розподіляється і нею часто погано розпоряджаються. В нашому регіоні питна вода тече просто з крана. Тому ми її використовуємо для всього підряд, іноді навіть для миття машин. Щоб економити питну воду, можна поливати рослини дощовою водою, краще в кінці дня (щоб уникнути випаровування),

а воду після миття посуду або душа використовувати для змиву в туалеті, миття підлог і навіть для поливу (після фільтрації).

19-Й ТИЖДЕНЬ

Я ЗАКЛИКАЮ СУСІДІВ СПРИЯТИ ЗБЕРЕЖЕННЮ БІОРИЗНОМАНІТТЯ.

Жителі деяких населених пунктів тепер намагаються висаджувати рослини, в тому числі, уздовж доріг, і влаштовувати квітники з урахуванням проблематики біорізноманіття.

Якщо у вашому районі цим поки не зайнялися, запропонуйте відповідним службам наступні нескладні принципи: висаджувати лише місцеві види рослин (багаторічні квіти вимагають менше трудовитрат, ніж однорічні), замінити пестициди та хімічні добрива їх біологічними аналогами, використовувати шари соломи і сланкі рослини для обмеження появи небажаних рослин і зниження потреби в поливанні,

робити з рослинних відходів компост і використовувати його для підживлювання ґрунту, починаючи з осені, косити траву пізніше звичайного, залишаючи нескошені «острівці», і т.д.

20-Й ТИЖДЕНЬ

Я БЕРУ УЧАСТЬ У ДНІ БІОРІЗНОМАНІТТЯ.

День 22 травня оголошено ООН Міжнародним днем біорізноманіття. Це привід привернути увагу громадськості і політиків до проблем біорізноманіття, його стану, супутніх завдань, загроз і заходів щодо його збереження. Кожен рік пропонується нова тема для цього дня: в 2008 р. це було сільське господарство та біорізноманіття,

в 2009-му - екзотичні інвазивні рослини, в 2010-му- біорізноманіття та розвиток, в 2011-му- біорізноманіття і ліси.

Відзначте цей день, взявши участь в різних заходах (виставках, конференціях), або самі організуйте біопікнік, екскурсію для ознайомлення з місцевою флорою і фауною або концерт екологічної музики.

Детальніше див. на сайті www.cbd.int/idb

21-Й ТИЖДЕНЬ

Я ПРАЦЮЮ ЕКОВОЛОНТЕРОМ.

Хочете допомогти збереженню біорізноманіття під час відпустки за кордоном? Станьте ековолонтером. Відкриваючи для себе місця, недоступні звичайним туристам, ви надасте активну допомогу природоохоронним організаціям в їх дослідницькій або консерваційній роботі. Для цього необов'язково бути біологом або екологом. Пропоновані цими організаціями заходи доступні всім.

Отже, що виберете ви? У вас є можливість брати участь у переписі середземноморських китів, в акції з захисту ведмедів в Румунії, у вивченні популяції великих білих акул біля узбережжя Південної Африки, у заходах з реабілітації гібонів, макак і лорі в Таїланді, в акціях з пропаганди біологічного землеробства в Індії та т.д.

22-Й ТИЖДЕНЬ

Я СТВОРЮЮ У СЕБЕ ОСТРІВЕЦЬ БІОРІЗНОМАНІТТЯ.

Як перетворити який-небудь садок - ваш власний, або садок при школі, де навчаються ваші діти, або той, що знаходиться поруч з вашим підприємством - в острівцець біорізноманіття? Відмовтеся від використання пестицидів та хімічних добрив. Нехай в якомусь куточку саду рослинність розвивається без вашої участі. Косите її пізніше звичайного: так ви створите можливість відтворення та диверсифікації рослин, серед яких зможуть жити різні тварини.

Облаштуйте ставок і залиште сухі дерева на місці: їх дупла послужать притулком для тварин. Покладіть поруч кілька полін і каменів. Так ви допоможете невеликим ссавцям, земноводним і різним безхребетним. Додайте в живопліт місцеві види рослин. Передбачте медоносні рослини, які привернуть велику кількість комах.

23-Й ТИЖДЕНЬ

Я ВИБИРАЮ БІОКОСМЕТИКУ.

Як і мийні засоби, більшість сучасних косметичних товарів містять хімічні речовини (консерванти, синтетичні ароматизатори, поверхнево-активні речовини і т.д.), які не схильні до біорозпаду і тому шкодять біорізноманіттю, зокрема, водному середовищу, в якому вони опиняються разом зі стічними водами. Використовуйте біокосметику: мийтеся господарським милом, ароматизуйте ванну декількома краплями ефірного масла лаванди, очищайте шкіру настоєм ромашки і волошки, пом'якшуйте її пшеничними або вівсяними висівками, змашуйте її соняшниковою або оливковою олією.

Ви навіть можете самі зробити зубний порошок, це дуже просто!

24-Й ТИЖДЕНЬ

Я ВІДКРИВАЮ ДЛЯ СЕБЕ БІОРІЗНОМАНІТТЯ МІСТА.

Всупереч поширеній думці, біорізноманіття іноді більше характеризує місто, а не сільську місцевість, де на полях і в лісах переважають монокультури. Дивно, але біотопи можуть бути набагато різноманітніші в місті в громадських і приватних садах, в ставках, парках, лісах, на озеленених вулицях,

пустирях і незабудованих ділянках землі, в смузї відчуження залізниць, на берегах струмків, не кажучи вже про «зелені» дахи, тераси, фасади будинків і квітники на балконах. Навіть невеликі тріщини в тротуарах, перед будівлями або в стінах будинків можуть швидко облюбувати різноманітні види диких рослин.

Але це розмаїття вразливе: воно не може протистояти бетономішалкам та ковзанкам.

25-Й ТИЖДЕНЬ

Я ХОЧУ ДІЗНАТИСЯ ПРО БІОВИРОБНИЦТВО БАВОВНИ.

Під час інтенсивного традиційного виробництва бавовни використовується всього 3% посівних площ, але при цьому 25% інсектицидів, що продаються в усьому світі. Виснаження ґрунту, вирубка лісів, масивна іригація, забруднення ґрунтових вод, схильність працівників сільського господарства та місцевих видів флори і фауни до впливу токсичних речовин: всі ці шкідливі для екології і людини фактори пов'язані з виробництвом бавовни.

Для екстенсивного вирощування бавовни з використанням натуральних добрив і пестицидів потрібно менше води, зберігається родючість ґрунтів (оскільки на них вирощують й інші культури), а волокна бавовни виявляються більш м'якими і міцними. Крім того, оскільки біохлопок не піддається хімічній обробці на жодному етапі процесу, від обробітку до виробництва одягу, він виходить гіпоалергенним.

26-Й ТИЖДЕНЬ

ПОДОРОЖУЮЧИ, Я КУШТЮЮ МІСЦЕВІ СТРАВИ.

Споживаючи місцеві продукти, ви підтримуєте селян, які їх вирощують, і обмежуєте забруднення, пов'язане з транспортуванням товарів. Це корисно для місцевої економіки та біорізноманіття. Однак слід відмовитися від страв з тварин, що знаходяться під загрозою зникнення; наприклад, від стейків з черепахи, суші з блакитним тунцем, морського огірка, м'яса лісової дичини і т.д.), і від продуктів, виробництво яких негативно позначається на місцевому біорізноманітті (рибальство чи полювання без дотримання квот та обліку розміру тварин, обробіток культур, що вимагають вирубки лісів, і т.д.).

Не купуйте також традиційні ліки та косметику на основі носорожих ріг, бивнів слона, кісток і потрухів тигра мускусу мускусного оленя і т.д.

Список видів, що знаходяться під загрозою: www.cites.org
www.iucnredlist.org

27-Й ТИЖДЕНЬ

Я ЗАВАНТАЖУЮ НА СВІЙ МОБІЛЬНИЙ ТЕЛЕФОН ЗВУКИ ТВАРИН.

Американська асоціація Центр біологічного різноманіття пропонує оригінальний спосіб привернути увагу широкої публіки до кризи біорізноманіття. Тепер ви можете безкоштовно поставити на свій телефон замість дзвінків звуки, що видаються рідкісними тваринами, які знаходяться під загрозою вимирання.

Крик сокола-сапсана, гігантської панди або білуги неодмінно здивує ваших друзів і рідних. Вам, таким чином, випаде нагода розповісти їм про тварин, яким загрожує небезпека.

Завантажити крики тварин на свій телефон і почитати інформацію про зникаючі види (англійською мовою) можна на сайті www.rareearthtones.org

28-Й ТИЖДЕНЬ

Я КОРИСТУЮСЬ СОНЦЕЗАХИСНИМ КРЕМОМ НА МІНЕРАЛЬНІЙ ОСНОВІ.

Більшість сонцезахисних кремів містять хімічні фільтри ультрафіолетових променів, часто викликають алергічні реакції. Опинившись у морській, ставковій або річковій воді, вони можуть викликати гормональний дисбаланс у тварин і у людини. Крім того, частково через них відбувається знебарвлення коралів.

Деякі курорти, наприклад, мексиканський курорт Шел-Ха, відреагували на цю загрозу з усією серйозністю: тепер тут дозволено користуватися тільки сонцезахисними кремами на мінеральній основі. Вони трохи гірше розмазуються і іноді залишають білі сліди через мінеральні фільтри, але вони ефективні і набагато менш токсичні для вас самих і для природи.

Альтернативний варіант: коли йдете купатися, одягайте футболку або гідрокостюм.

29-Й ТИЖДЕНЬ

Я ПОЛЕГШУЮ ПЕРЕМІЩЕННЯ ТВАРИН У СВОЄМУ КВАРТАЛІ.

Важливу частину міських зелених насаджень складають прибудинкові сквери. Часто вони є острівцями зелені серед кварталів забудови і захищаються невисокими стінками. Ви можете разом з сусідами полегшити тваринам доступ туди, вийнявши внизу стінок одну-дві цеглини.

Завдяки цьому їжаки, землерийки, жаби зможуть легко потрапляти з одного скверика в інший. Щоб з'єднати сквери між собою, переконайте місцеву владу зайнятися додатковим благоустроєм, зокрема, висадити дерева вздовж вулиць

(для білок можна протягнути мотузкові містки високо над проїзною частиною) або влаштувати підземні переходи для звірів під «лежачими поліцейськими».

30-Й ТИЖДЕНЬ

Я КУПУЮ САДОВІ МЕБЛІ З СЕРТИФІКОВАНИХ ПОРІД ДЕРЕВИНИ.

У дерева щонайменше, дві переваги: воно міцніше пластмаси і не робиться з нафтопродуктів. Купуючи меблі, сертифіковані за стандартами FSC або PEFC, можете бути впевнені, деревина, з якої вони зроблені, походить з лісів, сталий розвиток яких забезпечено грамотним управлінням, а не з помірних субарктичних поясів, де спостерігається зниження біорізноманіття, і не з тропічних вологих лісів, що зазнають надмірної вирубки.

Серед сертифікованих порід деревини краще вибрати місцеві різновиди: вони не менш міцні, ніж різна екзотика, а їх транспортування не настільки шкідливе для навколишнього середовища. Якщо ви будете обробляти дерево, обирайте натуральну продукцію на основі лляного масла, бджолиного або рослинного воску.

Детальніше про екологічну сертифікацію див. на сайтах www.fsc.org www.pefc.org

31-Й ТИЖДЕНЬ

Я СКОРОЧУЮ ВЖИВАННЯ М'ЯСА.

Чому? Щоб розводити худобу, потрібні пасовища і корм (соя, кукурудза, буряк, рапс), а отже, великі посівні площі, які часто відвойовують у лісів. Крім того, для кормових культур потрібно багато води і пестицидів, а це викликає виснаження ґрунтів і забруднення ґрунтових вод. Але й це ще не все. В процесі травлення жуйні тварини виробляють величезні обсяги метану, одного з найстрашніших парникових газів, особливо якщо їх годують білковим кормом, наприклад, соєю.

Нарешті, надмірне споживання м'яса може завдати шкоди вашому здоров'ю (гіперхолестеринемія, рак, діабет). Декілька разів на тиждень замінійте м'ясо сочевицею, яйцями, сиром, овочами та фруктами.

32-Й ТИЖДЕНЬ

Я З ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЗДІЙСНЮЮ ПОКУПКИ СУВЕНІРІВ У ПОЇЗДЦІ.

Перевіряйте, чи не зроблено сувеніри, які ви хочете відвезти додому з туристичної поїздки, з тварин або рослин, що знаходяться під загрозою. Бойкотуйте все, що зроблено з коралів, слонової кістки, панцира морських черепах, бразильського рожевого дерева (*Dalbergia nigra*) і т.д.

Деякі товари (сумки з крокодилячої шкіри, картини з крил метеликів) можуть бути зроблені з тварин, що знаходилися в неволі, або штучно вирощених рослин. Купуйте їх, тільки якщо у них є сертифікат CITES. Він необхідний для проходження митниці і гарантує, що продаж таких товарів дозволений і не наражає на небезпеку біорізноманіття.

CITES - це міжнародна конвенція, яка регламентує торгівлю тваринами і рослинами, які знаходяться на межі зникнення.

Детальніше див. на сайті www.cites.org

33-Й ТИЖДЕНЬ

Я НЕ «ПІДЖИВЛЮЮ» СМІТТЄВІ ОСТРОВИ У ВІДКРИТОМУ МОРІ.

Під дією морських течій в морях і океанах формуються справжні острови зі сміття, викинутого людиною. Одна тільки Велика тихоокеанська смітцева пляма займає площу приблизно 3.5 млн. км²!

Смітцеві острови складаються, в основному, з пластмаси, яка розкладається протягом 500-1000 років, вивільняючи при цьому численні токсини. Пластмаса може також викликати задуху у риб, черепах, птахів і ссавців, які ковтають її, думаючи, що це їстівна здобич.

Що робити? Обмежте використання пластику (пакетів, пляшок), не викидайте нічого навіть далеко від моря і розповідайте оточуючим про ці острови сміття, про які ще мало хто знає.

34-Й ТИЖДЕНЬ

Я ПІДТРИМУЮ ПРОЕКТ ЛІСОВІДНОВЛЕННЯ.

Кожен день по всій планеті вирубуються сотні гектарів лісу. Вирубка йде з метою збільшити площі під посіви або забудову, або ліс заготовлюють для виробництва будматеріалів або меблів. В найбільш постраждалих районах численні неурядові організації реалізують проекти лісовідновлення. Якщо вони позитивно впливають на екологію (боротьба з опустелюванням, зсувами і т.д.), покращують ситуацію з біорізноманіттям регіону (посадка видів рослин, що знаходяться під загрозою, боротьба зі знищенням середовища існування)

і користуються підтримкою місцевого населення, внесіть і ви свій вклад: зробіть пожертву. Або рушайте на місце і попрацюйте ековолонтером, чому ні?

35-Й ТИЖДЕНЬ

Я ОБМЕЖУЮ СВІТЛОВЕ ЗАБРУДНЕННЯ.

І в місті, і в сільській місцевості освітлення вулиць, доріг і садів дозволяє деяким видам (людині, лисицям і іншим) продовжувати діяльність по ночах. Однак штучне освітлення ускладнює життя іншим видам тварин, зокрема, тим, чий зір адаптовано до нічного життя (сови, пацюки і т.п.). Вони насилу бачать перешкоди, видобуток і небезпечних хижаків. Перелітні птахи втрачають орієнтацію. Нічні метелики пурхають навколо ліхтарів до повної знемоги. Чоловічі особини світлячків не можуть розпізнати світлові сигнали самок, що заважає їм розмножуватися.

Тому для освітлення саду, тераси, ганку використовуйте ліхтарі з світлом, спрямовані вниз. Увійшовши до будинку, вимикайте їх.

36-Й ТИЖДЕНЬ

Я ЗНАЙОМЛЮ ПЕРСОНАЛ СТОЛОВИХ З ПРИНЦИПОМ ЕКОЛОГІЧНОГО ХАРЧУВАННЯ.

Їдальні є в різних установах у військових частинах, на підприємствах, в дитячих садах, лікарнях, будинках відпочинку. Переконайте керівництво вашої їдальні закуповувати біопродукти місцевих виробників, фрукти та овочі подавати тільки в сезон,

скоротити порції м'яса і риби, регулярно замінювати їх стравами на основі злаків, бобів, яєць, сиру, згадати про забуті страви (топінамбур, бруква), зменшити виробництво харчових відходів і робити з них компост (з шкірки, яєчної шкаралупи і т.д.).

Це потребуватиме адаптації з боку кухарів, але дуже позитивно позначиться на біорізноманітті і вашому здоров'ї.

37-Й ТИЖДЕНЬ

Я БЕРУ УЧАСТЬ У ЗАХОДАХ «САДИМО ДЕРЕВА ЗАРАДИ НАШОЇ ПЛАНЕТИ».

Дерева дають людині їжу, паливо, будматеріали, волокна і ліки. Вони також забезпечують притулок численним ссавцям, птахам, безхребетним. Під ними ростуть мохи та гриби. Крім того, вони вловлюють вуглекислий газ, вивільняють кисень, перешкоджають ерозії, зберігають вологість ґрунту, знижують температуру повітря на декілька градусів, підвищують вологість повітря і беруть участь у підтримці кліматичної рівноваги.

При цьому вони наражаються на небезпеку, пов'язану із знелісненням. Щоб боротися із згубними наслідками вирубки дерев, беріть участь в акції «Садимо дерева заради нашої планети», яка проводиться в рамках Екологічної програми ООН. Детальніше див. на сайті www.unep.org/billiontreecampaic

38-Й ТИЖДЕНЬ

Я БОРЮСЬ ЗА АДАПТАЦІЮ ДОРІГ ДО ПРОБЛЕМАТИКИ БІОРИЗНОМАНІТТЯ.

Переконайте місцеві влади поліпшити екологічну якість доріг. Що вони можуть зробити? Прокладати дороги з мінімальним впливом на навколишнє середовище. Вибирати менш гучні покриття, що містять вдруге перероблені матеріали. Встановлювати адаптоване освітлення (незасліплююче, спрямоване вниз, з сонячними тепловловлювачами).

Створювати місця для проходу тварин (жаб, білок, оленів). Влаштувати вздовж доріг густі живоплоти, зокрема, для відводу фауни через спеціальні екопереходи і часткового поглинання атмосферних, звукових і світлових забруднень.

Вибирати відповідний час для обробки придорожньої смуги (підстригати дерева і кущі поза періодом гніздування, косити траву пізніше звичайного і т.д.).

39-Й ТИЖДЕНЬ

Я НЕ КУПУЮ ОДЯГ, ЯКИЙ НЕОБХІДНО ЗДАВАТИ В ХІМЧИСТКУ.

У більшості хімчисток використовується перхлоретілен, або тетрахлоретілен. Цей сольвент токсичний для тих, хто з ним працює: він викликає подразнення шкіри і слизової, нудоту, головний біль і втрату свідомості, накопичується в організмі і, можливо, є канцерогеном. Зазвичай його застосовують в закритому циклі, але він все одно потрапляє в ґрунтові води і ріки. Тому він так шкідливий і для навколишнього середовища, особливо для водних екосистем.

Підприємств, де одяг чистять тільки за допомогою біорозкладаних речовин (зокрема, води), поки ще дуже мало. Що робити? Намагайтеся не купувати одяг і білизну, які вимагають хімічної чистки.

40-Й ТИЖДЕНЬ

Я ВСТАНОВЛЮЮ У СЕБЕ «ЗЕЛЕНИЙ» ДАХ.

У місті «зелені» дахи стають додатковим притулком для численних комах і птахів. Але це далеко не єдине їх перевага. Такі дахи утримують велику частину дощових вод. Вони поліпшують якість навколишнього повітря, захищають будівлю від серйозних перепадів температури і навіть забезпечують певний рівень звукоізоляції.

Вибір рослин залежить від типу даху (він повинен бути плоским або похилим, але пологим), від ваги, який він може витримати, і від того, скільки часу ви готові присвячувати вмісту цієї рослинності (за мохом і травами можна доглядати раз на рік). Щоб отримати оптимальний результат, звертайтеся в спеціалізовані фірми.

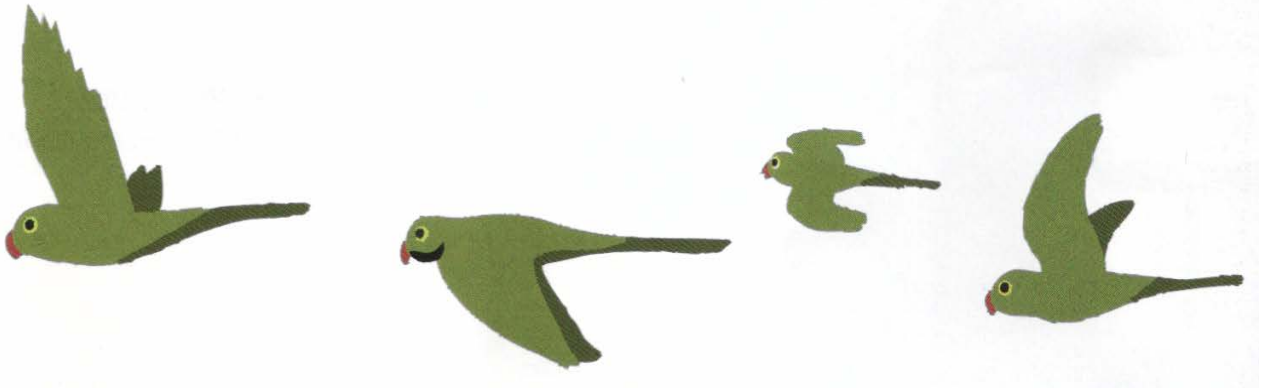
41-Й ТИЖДЕНЬ

Я НЕ КУПУЮ ТА НЕ ВИПУСКАЮ НА ВОЛЮ ЕКЗОТИЧНИХ ТВАРИН.

Тропічні риби, лугові собачки, папуги, удави, павуки-птахоїди: всіх цих тварин відловлюють не зважаючи на біорізноманіття; деякі з них при цьому перебувають на межі вимирання. Перевозять їх в негуманних умовах, і більшість по дорозі вмирає.

До того ж, вони дорого коштують, і догляд за ними теж обходиться недешево, вони можуть бути переносниками різних хвороб; деякі з них небезпечні і здатні завдати серйозної шкоди. Випускати їх на волю - це теж не вихід: деякі тварини (хвилясті папужки, водні черепахи, сірі білки та ін),

випущені або втікачі, чудово освоюються на новому місці, але часто за рахунок місцевої живності. Тому, перш ніж купувати екзотичних звірів, гарненько подумайте!

42-Й ТИЖДЕНЬ

Я ХОЧУ ЗНАТИ ПРО «ГАРЯЧІ ТОЧКИ» БІОРІЗНОМАНІТТЯ.

Мова йде про регіони з найбагатшою природою, де зустрічається приблизно 60% видів рослин, птахів, ссавців, рептилій і земноводних планети, з яких близько половини не водиться більше ніде. Але ці ж регіони найбільше наражаються на небезпеку.

Вони вже втратили, щонайменше, 70% первинної рослинності і служать притулком для 75% видів тварин, яким загрожує найсерйозніша небезпека вимирання. Сьогодні на суші налічується 25 «гарячих точок», і ще 9 районів ось-ось увійдуть в цей список.

(«Гарячі точки» на морі поки не визначені). Саме тут саме час вживати заходів. Тому виявляйте підтримку природозахисним організаціям, які працюють в цих регіонах.

Детальніше див. на сайті www.biodiversityhotspots.org

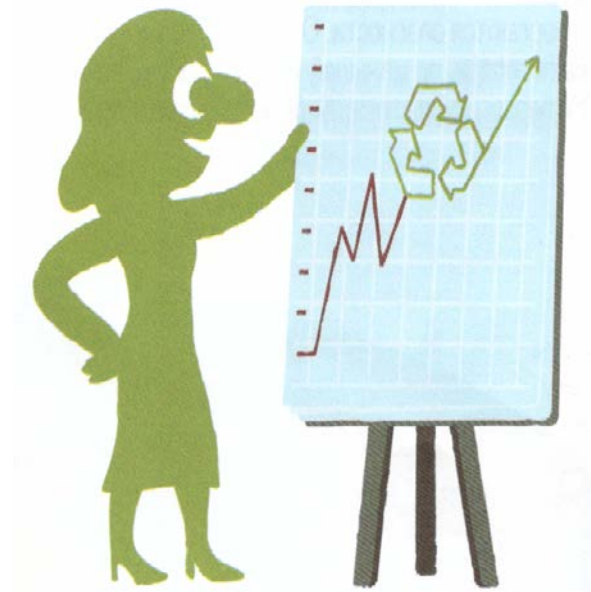
43-Й ТИЖДЕНЬ

Я ЗАКЛИКАЮ СВОЮ КОМПАНІЮ ЗАХИЩАТИ БІОРІЗНОМАНІТТЯ.

Наполягайте на тому, щоб ваша компанія компенсувала свій вплив на навколишнє середовище (викиди CO₂, розміщення поблизу водойми і т.д.) або більш активно брала участь у збереженні біорізноманіття.

Як? Субсидуючи природоохоронні організації, які відновлюють особливі екосистеми, захищають зникаючі види і т.д.; фінансуючи наукові програми з інвентаризації та консервації; ділячись прибутком з південними країнами, звідки постачається сировина і запозичуються генетичні ресурси;

створюючи фонд захисту біорізноманіття; залучаючи співробітників, відправляючи їх працювати на місцях і т.д.

44-Й ТИЖДЕНЬ

Я ЦІКАВЛЮСЬ ПЛАТОЮ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПОСЛУГИ.

Фермерам платять за те, щоб вони, всупереч своєї вигоди, не вирубували ліс заради розширення посівних площ, а підтримували його в належному вигляді, щоб він і далі поглинав струмкові води, перетворював CO_2 в O_2 і давав притулок численним видам тварин. Це і є приклад «плати за екологічні послуги».

Цей новаторський принцип вже дає певні результати, як би не було важко визначити фінансову цінність деяких «екологічних послуг». Тим не менш, вам він подобається? Розкажіть про нього оточуючим! Хто має вуха, той почує.

45-Й ТИЖДЕНЬ

Я ОРГАНІЗУЮ ГЕНЕРАЛЬНЕ ПРИБИРАННЯ КВАРТАЛУ.

Разом із сусідами і місцевою владою організуйте генеральне прибирання кварталу, поки дерева не вкрилися листям і не виросла трава. Зберіть пластикові пакети, які застрягли в гілках дерев, приберіть сміття (банки, пляшки, шини, ємності з-під фарби, старі телевізори і т.д.) з узбіч доріг і берегів річок, очистіть гаї, перетворені на дикі звалища. Розсортуйте сміття і відвезіть його в спеціальне місце збору брухту.

Так ви обмежите забруднення екосистем - водойм, незабудованих ділянок землі і т.п. - і допоможете тваринам уникнути безліч небезпек, зокрема, ризику поранитися битим склом або задихнутися через шматок пластика, який вони можуть вважати за їжу.

46-Й ТИЖДЕНЬ

Я СКОРОЧУЮ ВИКОРИСТАННЯ ПАПЕРУ ТА КАРТОНУ.

Скоротіть споживання паперу і картону. Так ви захистите ліс, обмежите споживання енергії і води, необхідних для виробництва цих матеріалів, і зменшите кількість відходів.

Якщо вам потрібно щось надрукувати, використовуйте обидві сторони аркушів, а для чернетки - зворотний бік непотрібних документів. Використовуйте конверти повторно або записуйте на них списки покупок, повідомлення тощо. Якщо є можливість, користуйтеся товарами з макулатури або з маркуванням

FSC або PEFC (зошитами, туалетним папером, шпалерами) і виробами з тканини (серветками, носовими хустками, сумками і т.д.). Вести щоденник і переводити гроші можна в Інтернеті. Прочитавши книги, газети і журнали, віддавайте їх тим, кого вони теж можуть зацікавити. І, зрозуміло, здавайте непотрібні папір і картон на вторинну переробку.

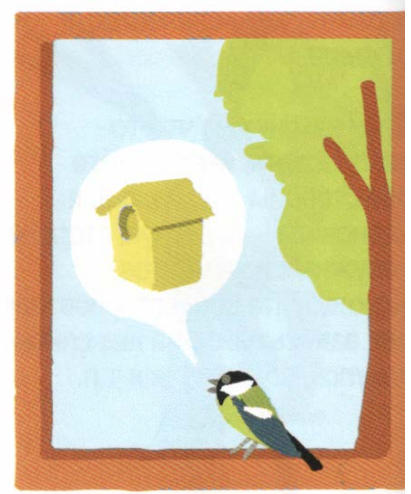
47-Й ТИЖДЕНЬ

Я БЕРУ УЧАСТЬ У ЗБЕРЕЖЕННІ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЧЕРЕЗ ІНТЕРНЕТ.

Просто переглядаючи сайти в Інтернеті, ви можете брати участь у збереженні біорізноманіття. Деякі пошуковики кожен день пропонують дії щодо захисту природи. Інші рахують ваші візити і садять дерево через кожні 100 або 500 пошукових запитів. Треті працюють з чорним фоном, який знижує споживання енергії в порівнянні з білим, або перераховують всі свої рекламні доходи або їх частину до природозахисних організацій.

Ви також можете заміряти свій вплив на навколишнє середовище, пожертвувати кошти на програми компенсації викидів CO₂ під час ваших авіаперельотів, дізнатися про екологічне маркування,

поділитися досвідом захисту біорізноманіття через блоги, форуми, соціальні мережі і т.д.

48-Й ТИЖДЕНЬ

Я СПОЖИВАЮ ТІЛЬКИ МІСЦЕВІ ПРОДУКТИ.

Намагайтеся споживати тільки місцеві продукти харчування. Таким чином ви обмежите викиди CO₂ в атмосферу під час їх транспортування (численні види тварин і рослин ризикують зникнути через кліматичні зміни, викликані підвищенням вмістом парникових газів)

і підтримаєте регіональних виробників, які вирощують або розводять місцеві види тваринної і рослинної продукції. Це, звичайно, означає, що овочі та фрукти ви зможете їсти тільки в сезон.

Вони, однак, часто бувають смачніше (особливо якщо вирощені із застосуванням біологічних способів землеробства), ніж їх імпорتنі аналоги, виробництво яких, можливо, вимагає великих обсягів хімічних добрив і пестицидів, а транспортування викликає забруднення природи, так що ви нічого не втрачаєте.

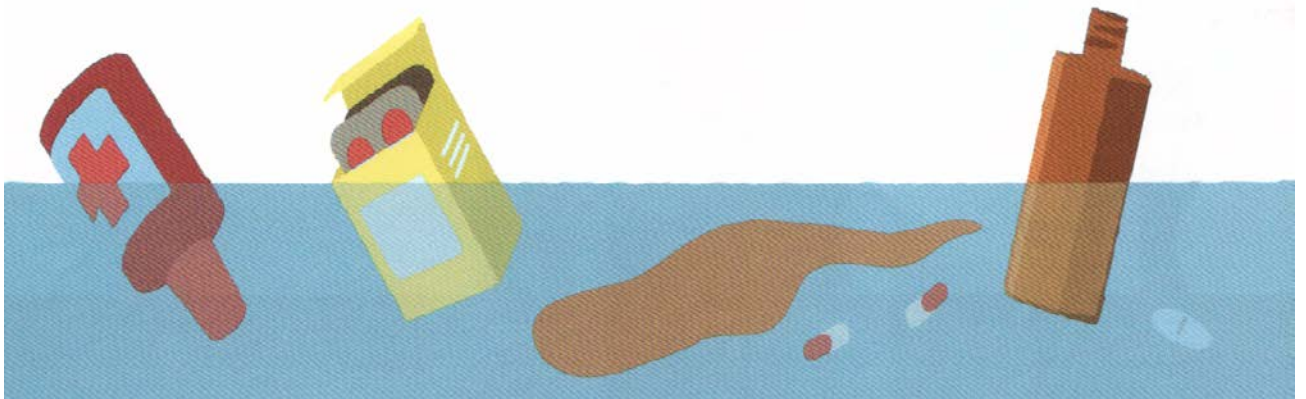
49-Й ТИЖДЕНЬ

Я НАМАГАЮСЯ ВИКИДАТИ МЕНШЕ ЛІКІВ.

Великі обсяги споживаних нами активних лікарських речовин через туалет потрапляють у навколишнє середовище. Вони не знищуються під час обробки стічних вод на очисних станціях і в результаті опиняються в річках і морях, де впливають на флору і фауну.

Поки мало відомо про те, до чого це призводить, але, наприклад, є така думка, що деякі види риб під впливом синтетичних естрогенів, що містяться в протизаплідних пігулках, стають гермафродитами.

Що робити? Приймати ліки, тільки коли це дійсно необхідно (наприклад, антибіотики не допоможуть при вірусних інфекціях), і відносити до аптеки медикаменти, які ви не вживаєте або строк придатності яких минув. (Не викидайте їх ні в сміття, ні в туалет).

50-Й ТИЖДЕНЬ

Я ВИБИРАЮ ПОДАРУНКИ, ПАМ'ЯТАЮЧИ ПРО ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ.

Шукаєте подарунок? Вибирайте подарунки, які дадуть можливість поговорити про біорізноманіття, про його користь і важливість збереження. Це приємний спосіб завести розмову про настільки важливе питання для нашої планети. Любителям робити все своїми руками подаруйте довідник з натуральних фарб, гурманам - книгу про їстівні квіти, мандрівникам-путівник для екотуристів, натуралістам - бінокль.

Алепське мило збудить інтерес до натуральних мийних засобів, а подарувавши коробку біошоколаду, ви зможете розповісти про проблему вирощування олійних пальм в Індонезії та Малайзії та про загрозу, яка загрожує великим видам мавп.

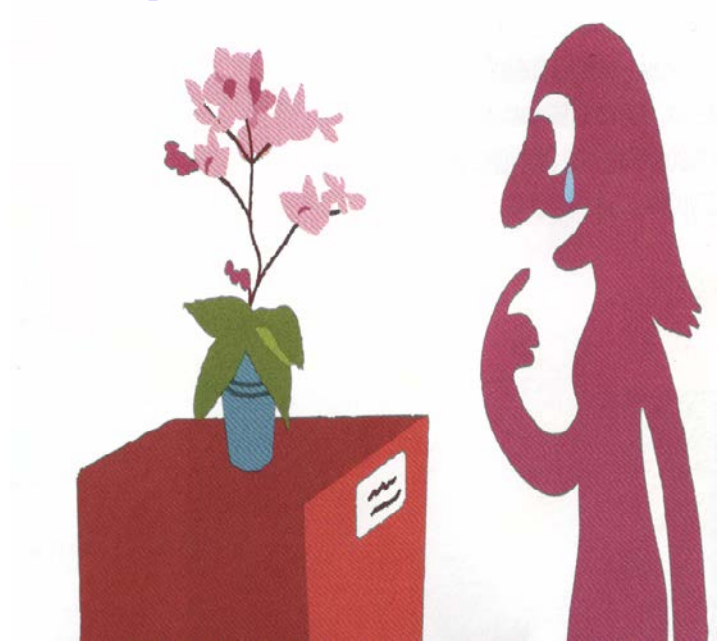
51-Й ТИЖДЕНЬ

Я ДАЮ СВОЄ ІМ'Я НОВОМУ ВИДУ РОСЛИН АБО ТВАРИН.

Програма BIOPAT (Patrons for Biodiversity), яку підтримують кілька природничих інститутів та музеїв Німеччини, дозволяє дати ваше ім'я або ім'я близької людини нещодавно відкритому виду рослин чи тварин (жаб, метеликів, павуків, папоротей, орхідей і т.д.) в обмін на пожертву.

Таким чином ви обезсмертите свій внесок у збереження біорізноманіття та профінансуєте таксономічні дослідження (тобто відкриття нових видів), а також заходи щодо збереження природи в країнах, де відкривають нові види рослин і тварин.

Детальніше про програму див. на сайті www.biopat.de

52-Й ТИЖДЕНЬ

Я ДІЗНАЮСЬ ПРО ПРОГРАМУ NATURA 2000.

Сільськогосподарська діяльність, лісівництво, промислове виробництво, туризм можуть стати причиною руйнування торф'яників, піщаних рівнин, букових гаїв, дібров та інших природних середовищ існування і, отже, поставити під загрозу існування численних видів тварин і рослин.

Європейська програма Natura 2000 направлена на збереження цих видів і природного середовища їх проживання в повній гармонії з життєдіяльністю людини. Які заходи вживаються? Зокрема, відновлення біотопів та місцевих видів і розвиток науково-дослідної та освітньої діяльності.

Детальніше про програму Natura 2000 див. на сайті:

www.ec.europa.eu/environment/nature

Використання текстів та зображень із зазначенням джерела для особистих чи педагогічних, суворо некомерційних цілей дозволено і всіляко вітається. Компанія залишає за собою всі права на відтворення, переклад та адаптацію у всіх країнах для цілей, відмінних від зазначених вище.

Остаточна редакція текстів: Шарлот Дегельдр (Charlotte Degueldre)

Переклад (російською) Bowne Translation Services

Ілюстрації: Клод Десмедт (Claude Desmedt)

Адаптація та верстка: Agence Hickory

Надруковано в компанії Druso на папері Novatech ISO 99.5

(обкладинка: 250 г, внутрішні сторінки: 93.5 г) .